

بررسی ویژگی‌های زبان زنانه در مقایسه با زبان مردانه در ترجمه رمان

زهرا تقدیمی نوغانی* / ابراهیم عزتی**

دریافت مقاله:

۱۳۹۴/۰۹/۱۸

پذیرش:

۱۳۹۶/۰۲/۰۴

چکیده

در مورد ویژگی‌های زبان زنانه و سبک آن، آثار و دیدگاه‌های متفاوتی وجود دارد. لازم به ذکر است که با توجه به سبک اخلاقی و اعتقادی بانوان ایرانی، فرهنگ نقش عمده‌ای در روند ترجمه دارد. در این پژوهش به بررسی ویژگی‌های زبان زنانه و مردانه در ترجمه رمان تأکید شده است. بنابراین، ۱۰ رمان ترجمه‌شده از زبان انگلیسی به زبان فارسی به‌عنوان نمونه انتخاب شد. یافته‌های پژوهش بر مبنای الگوهای لیکاف و فرکلاف شکل گرفت و تأثیرات احتمالی سبک و نگرش زنانه در ترجمه رمان بررسی شد. ابتدا متغیرهای زبان‌شناختی مورد تأیید خبرگان قرار گرفت و سپس تمامی این متغیرها در تک‌تک رمان‌ها مطالعه شد. در پایان تعداد کاربرد متغیرهای زبان زنانه در مقایسه با زبان مردانه در ترجمه رمان استنتاج شد. نتایج پژوهش در قالب جدول‌هایی ارائه شد و سرانجام، مشخص شد که همانند الگوی لیکاف، کاربرد متغیرهای زبان‌شناختی در رنگ، احساسات، تغییر لحن، عبارات خطابی، رنگ و توصیف فضا، عبارات جنسیت‌زده، عبارات غیرکلامی، تردید، احساسات و همدلی، جمع مکسر، سکوت، اسامی مصغر و مشارکت - در ترجمه زنان بیشتر است، اما نسبت تفاوت کاربرد متغیر ادب به اندازه الگوی لیکاف نیست و متغیر قطع گفتار در زبان زنانه و مردانه، برخلاف الگوی فرکلاف، در این پژوهش تقریباً مساوی است. کاربرد متغیرهای لطیفه‌گویی و هرزه‌گویی نیز در زبان مردانه بیشتر است، اما نسبت به گذشته کاربرد کمتری دارد.

کلیدواژه‌ها: جنسیت، زبان زنانه، زبان مردانه، ترجمه رمان.

مقدمه

متفاوتی ارائه شده است، تا بازمینی این مطالعات با دقت بیشتر صورت گیرد و همه این مطالعات براساس چارچوب‌های نظری اثبات‌شده سرچشمه می‌گیرد. در این بخش به الگوهای بنیادینی مانند چارچوب نظری لیکاف و الگوی فرکلاف اشاره می‌کنیم که اساس این تحقیقات از پیشینه قرار دادن آنها بهره گرفته است.

۱. الگوی لیکاف و زبان زنانه

لیکاف در کتاب خود به نام *زبان و جایگاه زن* (۱۹۷۵) به بررسی تفاوت‌های زبان زنانه و مردانه پرداخت. لیکاف (۱۹۹۰) در نظریه خود بیان می‌کند که طبق آنچه مرسوم است، زنان در جامعه مورد تبعیض قرار گرفته‌اند و یکی از علل این تبعیض شیوه خاص استفاده از زبان است که به عنوان یک رفتار زبان‌شناسانه به آنها آموزش داده می‌شود. کودکان تا سن پنج سالگی زبان مشترکی دارند؛ اما از آن سن به بعد ویژگی‌های زبانی آنان تغییر می‌کند. دخترانی که زنان آینده‌اند، می‌آموزند که چگونه از طریق تغییراتی در سطوح متفاوت زبانی مانند یک «بانو» صحبت کنند.

۱-۱. ویژگی‌های زبان زنانه

لیکاف (۱۹۹۰) ویژگی‌های زبان زنانه را در مقایسه با زبان مردانه، در چهار سطح زبانی به این ترتیب طبقه‌بندی می‌کند:

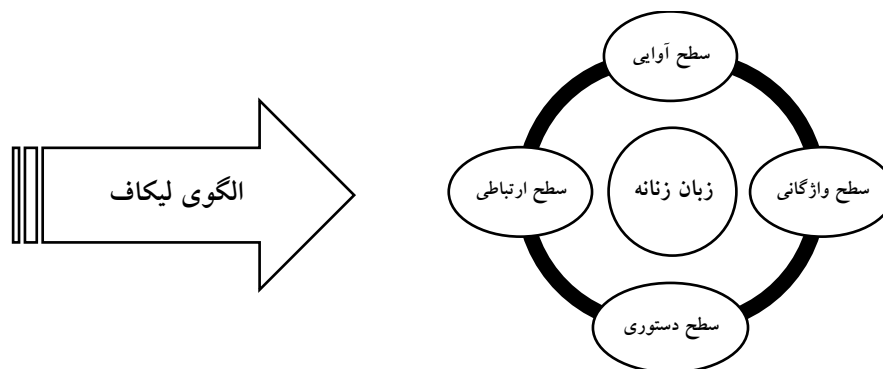
همه ما تحت تأثیر فرهنگ، مکان، زمان، تعصبات و امیال خود هستیم. ترجمه عملی پویاست و یک اثر ترجمه‌شده تحت تأثیر عواملی چون جنسیت، سن، طبقه و نژاد مترجم خود قرار می‌گیرد. در خلق یک اثر، شیوه نگرش و تفسیر ما روی متن، تحت تأثیر باورهای جنسیتی است. چارچوب نظری این پژوهش براساس الگوی لیکاف^۱ (۱۹۹۰) زبان زنانه را در چهار سطح (آوایی-واژگانی- دستوری- ارتباطی) و براساس الگوی فرکلاف^۲ (۱۹۹۵) سه عنصر کردار اجتماعی^۳، عمل گفتمانی^۴ و خود متن^۵ را مورد بررسی قرار داده است.

هدف از این پژوهش بررسی زبان زنانه و سبکی که زنان مترجم در آثار خود در ایران استفاده کرده‌اند، می‌باشد. آنچه که مورد سؤال قرار می‌گیرد این است که ویژگی‌های زبانی زنان مترجم ایرانی دارای چه متغیرهایی هستند؟

پیشینه تحقیق

امروزه با توجه به مطالعات گسترده در مورد ترجمه و نقش مترجم در جامعه، این مطالعات همچنان ادامه دارد. با افزایش انتقادات در مورد آثار ترجمه‌شده و نگرش مترجم، راهکارهای

1. R. Lakoff
2. N. Fairclough
3. Social manner
4. Discourse practice
5. Text

تا قطعیت. مانند: کم و بیش، به نوعی، یک جورایی، تا جایی که من می‌دانم و جز اینها. (د) زنان در تشخیص و توصیف رنگ‌ها نسبت به مردان دقیق‌تر هستند. (ه) زنان نسبت به مردان از ادات دستوری استفاده می‌کنند و از زشت‌گویی و ناسزاگویی اجتناب می‌کنند.

۳-۱-۱. در سطح دستوری

(الف) زنان نسبت به مردان بیشتر از سؤالات غیرمستقیم و سؤالات کوتاه برای تأیید موضوعی استفاده می‌کنند که نشان‌دهنده نداشتن اعتماد به نفس کامل در طرح موضوع می‌باشد. از دم‌سؤالی (پرسش‌های کوتاه پایان جملات) زیاد استفاده می‌کنند. برای مثال، جان حتماً این کار را انجام می‌دهد؛ مگر نه؟ / می‌دانید که؟ / این طور نیست؟ و جز اینها.

(ب) زنان به نسبت مردان، از تغییر لحن برای تنوع در گفتار بیشتر استفاده می‌کنند. برای مثال: زنان با تغییر لحن جملات را سؤالی می‌کنند تا نداشتن قطعیت خود را در مورد چیزی نشان دهند و تأیید اطرافیان را بخواهند.

۱-۱-۱. در سطح آوایی

(الف) در رعایت نکات آواشناسی، زنان نسبت به مردان دقت کمتری دارند. برای مثال: تک زبانی ادا کردن صدای «س» و نامفهوم بیان کردن حروف صدادار. (ب) صدای زنان نسبت به مردان دمش بیشتری دارد (پرنفس‌تر است).

۲-۱-۱. در سطح واژگانی

(الف) زنان نسبت به مردان از اسامی مصغر و حسن تعبیرها بیشتر استفاده می‌کنند. (ب) زنان نسبت به مردان از صورت‌های عاطفی کلام (صفات و نه اسامی و فعل‌ها و مانند آن) بیشتر استفاده می‌کنند. صفاتی مانند «دوست داشتنی»، «الهی» یا صفات معمولی همچون «جذاب» و «بانمک» که نشان‌دهنده نگرش‌هایی هستند که بیش از آنکه دارای جنبه منطقی باشند، جنبه احساسی دارند.

(ج) زنان نسبت به مردان بیشتر از کلماتی که قطعیت نداشتن را می‌رسانند، استفاده می‌کنند. کلماتی مانند «چنین» و «چنان»، از قیده‌های تعدیلی که بیشتر حاکی از شک و نسبیّت است

۴-۱-۱. در سطح ارتباطی

(الف) زنان نسبت به مردان بیشتر از لحن غیرمستقیم و مؤدبانه استفاده می‌کنند. به گفته ایتچی سان^۶ (۱۹۹۹) زنان در گفت‌وگوهای خود به زبان معیار نزدیک‌تر هستند.

(ب) زنان حس شوخ طبعی ندارند و گفته می‌شود که زنان استعدادی در تعریف لطیفه یا در یافتن نکات طنزآمیز ندارند.

(ج) زنان نسبت به مردان در هنگام صحبت، بیشتر کلامشان به وسیله دیگران قطع می‌شود. مردان در هنگام بحث بیشتر صحبت می‌کنند و بیشتر کلام دیگران را قطع می‌نمایند، حال آنکه ممکن است نسبت به این عمل خود آگاه نباشند. متکلمان مرد به راحتی حد و مرزهای کلام معیار را زیر پا می‌گذارند تا به این ترتیب قدرت خود را نشان دهند. (کتس^۷، ۱۹۹۳)

(د) شیوه برقراری ارتباط در زنان اغلب مساعدتی است تا رقابتی. گفتمان زنان ماهیت مشارکتی و دوسویه دارد و برخلاف مردان که می‌خواهند بر بحث مسلط شوند، زنان مشارکت دوسویه دارند.

(ه) در حین صحبت، زنان بیشتر از مردان درباره احساسات شخصی خود صحبت می‌کنند (یول^۸، ۱۹۹۶). شیوه برقراری ارتباط در مردان بر

مبنای ابراز قدرت است؛ حال آنکه زنان شیوه همدلی و حمایت از دیگران را در پیش می‌گیرند. (کتس، ۱۹۹۳)

(و) زنان بیشتر منظور خود را به صورت غیرکلامی (از طریق حرکات و تغییر لحن) بیان می‌کنند و در حین صحبت به سمت جلو خم می‌شوند، سرشان را همواره به تأیید تکان می‌دهند و مستقیم به چشمان یکدیگر نگاه می‌کنند؛ حال آنکه مردان از نگاه خیره به چشمان یکدیگر اجتناب می‌کنند. (کتس، ۱۹۹۳)

(ز) زنان بر صحیح صحبت کردن و استفاده از دستور زبان صحیح تأکید دارند و کمتر به صورت محاوره‌ای سخن می‌گویند. نکته مشترک در بین تمامی این موارد آن است که همه آنها نمایانگر چگونگی کاهش قدرت در کلام می‌باشند و موجب می‌شوند که متکلم به نظر، نامطمئن، فاقد اعتماد به نفس و ضعیف جلوه نماید. از این ویژگی‌ها می‌توان چنین برداشت کرد که از دید زبان‌شناسانه زنانگی یک متن با کاهش قدرت در آن شناخته می‌شود.

۲-۱. جستاری در الگوی تحلیل گفتمان فرکلاف ۱۹۹۵ (CDA)^۹

6. Aitchison
7. Coates, J. (1993)
8. Yule, G.

گفتمانی (تولید، توزیع و مصرف متن) و «خود» متن می‌دانم و تحلیل یک گفتمان خاص، تحلیل هر یک از این سه بُعد و روابط میان آنها را طلب می‌کند. فرضیه ما این است که پیوندی معنادار میان ویژگی‌های خاص متون، شیوه‌هایی که متون با یکدیگر پیوند می‌یابند و تعبیر می‌شوند و ماهیت عمل اجتماعی وجود دارد (فرکلاف، ۱۹۹۵: ۹۸-۹۷). بنابراین، تحلیل گفتمان انتقادی از نظر فرکلاف تلفیقی از تحلیل متن، تحلیل فرآیندهای تولید، توزیع و مصرف متن و تحلیل اجتماعی- فرهنگی رخداد گفتمانی به عنوان کل است.

۲-۳. قدرت

تحلیل گفتمان انتقادی راجع به قدرت، از زاویه سنتی می‌نگرد که در آن جامعه به دو قطب فرمانروا و فرمانبردار تقسیم می‌شود. قدرت در این نگاه چیزی است که در اختیار بعضی‌ها هست و در اختیار بعضی دیگر نیست. از طریق نشانه‌های زبان‌شناسانه قابل شناسایی نمی‌باشد و به این ترتیب تحلیل گفتمان، موضوعات گسترده

تحلیل گفتمان ریشه در زبان‌شناسی دارد. تحلیل گفتمان انتقادی بر بررسی محتوای کلام و گفتمان در ارتباط با دیگر رشته‌های علوم تأکید دارد و دو عامل زبان و جامعه را در این امر مؤثر می‌داند. نقطه آغاز برای تحلیل گفتمان انتقادی موضوعات و مسائل اجتماعی است و نه اینکه تنها به متن بسنده شود. تحلیل گفتمان انتقادی به بررسی تعاملات و مسائل مبرم اقتصادی و اجتماعی می‌پردازد و به ریشه مشکلات، ناامنی‌ها و کشمکش‌های زندگی اجتماعی امروزی نفوذ می‌کند و برای این کار از زبان و نشانه‌های زبانی کمک می‌گیرد.

در تحلیل گفتمان انتقادی کلمات کلیدی تعریف کننده اصل موضوع هستند. گفتمان، قدرت و ایدئولوژی، تعاریف مهم این مبحث در الگوی فرکلاف می‌باشند.

۲-۲. گفتمان

فرکلاف گفتمان و تحلیل گفتمان را این‌گونه تعریف می‌کند: من گفتمان را مجموعه به هم بافته‌ای از سه عنصر عمل (کردار) اجتماعی، عمل

فرهنگی به کار گرفته می‌شود. فرکلاف، کار خود را با انتقاد از رویکردهای توصیفی و غیرانتقادی در زبان‌شناسی و مطالعات پدیده‌های زبانی آغاز می‌کند. از نظر فرکلاف، زبان یک عمل اجتماعی است. این تفکر متضمن چند مفهوم ضمنی است: ۱. زبان بخشی از جامعه است و خارج از آن نیست؛ ۲. زبان فرآیندی اجتماعی است؛ ۳. زبان یک فرآیند مشروط اجتماعی، مشروط به سایر بخش‌های غیرزبانی جامعه است (فرکلاف، ۱۹۹۶: ۲۲).

فرکلاف از اصطلاح گفتمان برای اشاره به کل فرآیند تعامل اجتماعی استفاده می‌کند که متن تنها بخشی از آن است؛ زیرا وی برای گفتمان سه عنصر در نظر می‌گیرد که عبارت‌اند از: متن، تعامل و بافت اجتماعی. فرآیند تعامل اجتماعی، علاوه بر خود متن، شامل فرآیند تولید متن و تفسیر آن است. خود متن، مرجع آن تفسیر است. درخصوص زبان زنانه و عوامل مؤثر فرهنگی بر سبک زنانه و ترجمه مقالاتی با عناوین مختلف انجام شده است که در اینجا ذکر شدند. در این مقالات تشابهات و تمایزاتی با موضوع مربوط به این بررسی مشاهده می‌شود. پژوهش‌های انجام‌گرفته به طور خلاصه ذکر می‌گردد:

شریفی‌نیا و همکاران (۱۳۹۲)، بر مطالعات جدید ترجمه بر وجود مترجم به عنوان یک واسطه فرهنگی در بین ملت‌های مختلف تأکید دارند و نشان می‌دهند که چگونه هویت یک مترجم و باورهای جنسیتی وی بر کارش تأثیرگذار هستند. او به مطالعه چگونگی ترجمه

اجتماعی و ایدئولوژیک را دربر می‌گیرد. بنابراین، روابط قدرت از نظر فرکلاف نامتقارن، نابرابر و سلطه‌آور است. بدین جهت تحلیل‌گران انتقادی گفتمان، بر نقش برجسته زبان و ایدئولوژی در توجیه، تولید و بازتولید سلطه و روابط نابرابر قدرت تأکید می‌کند و وظیفه مهم تحلیل گفتمان را نگاه عمیق و ظریف به اعمال قدرت در اجتماع می‌داند.

۲-۴. زبان و ایدئولوژی

با وجود برداشت‌های متفاوت از ایدئولوژی، از منظر تحلیل گفتمان انتقادی، مفهوم «ایدئولوژی» برای درک علمی گفتمان، مفهوم کلیدی است. زیرا ایدئولوژی «متضمن بازنمود جهان از دید منافع خاص» (فرکلاف، ۱۳۷۹: ۵۳) و ابزار ایجاد و حفظ روابط نابرابر قدرت در جامعه است. این کار به کمک زبان صورت می‌گیرد. هرچند دسترسی ما به واقعیت همواره از طریق زبان صورت می‌گیرد، اما زبان بازتابی خنثی از واقعیتی از پیش موجود نیست؛ بلکه صرفاً بازنمایی از واقعیت خلق می‌کند و در ساختن آن نقش دارد. به نوعی ایدئولوژی با وساطت زبان در نهادهای اجتماعی به جریان می‌افتد.

۲-۵. گفتمان به مثابه عمل اجتماعی

فرکلاف یکی از شخصیت‌های شاخص در زمینه تحلیل گفتمان انتقادی است. در نگاه وی، تحلیل گفتمان انتقادی، روشی است که در کنار سایر روش‌ها برای بررسی تغییرات اجتماعی و

خان‌جان (۱۳۹۰)، دربارهٔ تحلیل انتقادی به مطالعه پرداخت. مقاله وی در واکنش به الگوی هاوس به رشته تحریر درآمده و بر ضرورت بازنگری در آن تأکید کرده است.

با توجه به اینکه ویژگی‌های زبان زنانه و زبان مردانه وابسته به جنبه‌های روان‌شناختی نیز می‌باشد، با استناد به تحلیل گری، بسیاری از رفتارهای زنان و مردان که گاه باعث سوءتفاهم بین آنها و اختلاف و درگیری می‌شود، خصوصیات کاملاً طبیعی هستند که به دلیل ماهیت روان‌شناسی زنانگی و مردانگی و ساختار فیزیکی و جسمانی آنها می‌باشد (مردان مریخی، *زنان ونوسی*، ۲۰۰۱: ۱۹۷). به علاوه در کتاب *روان‌شناسی دی‌آنجلس*، به طور تخصصی به تفاوت‌های ساختار مغز زنان و مردان پرداخته شده است که به طور دقیق نیمکره چپ و راست مغز مردها و زنها را بررسی کرده و کاملاً مهارت‌ها و عملکردهای فیزیکی آنها که منجر به تفاوت‌های رفتاری و احساسی آنها در زندگی روزمره می‌شود، را بیان کرده است (*رازهایی درباره مردان*، ۱۹۹۱). بنابراین، تمایزات فیزیکی و جنسیتی منجر به تفاوت گفتاری، رفتاری و احساسی در بین زنان و مردان می‌شود.

با توجه به مباحث ذکرشده، موضوع پژوهش حاضر نسبت به آثاری که سایر دانش-پژوهان انجام دادند، متفاوت است. هدف این پژوهش، بررسی نگرش زنان مترجم در رابطه با موضوع ترجمه و نگرش‌های جنسیتی - فرهنگی زنان مترجم که به صورت خودآگاه یا ناخودآگاه بر شیوه کارشان مؤثر است، می‌باشد.

دو مترجم زن ایرانی از زبان و دیدگاه‌های یک نویسنده زن هندی در سطح واژگانی پرداخته و نتیجه گرفت که ترجمه آنها متأثر از باورها و نگرش‌های جنسیتی فرهنگی‌شان بوده است.

نیکوبخت و همکاران (۱۳۹۱)، دربارهٔ ویژگی‌های زبانی آثار ادبی زنان و سبک‌شناسی فمینیستی آثار زویا پیرزاد به پژوهش پرداختند. پیرزاد با ایجاد تغییر در شخصیت زنان - نسبت به دوره‌های قبل - و با وارد کردن زن به چرخه تولید و اقتصاد، عادت‌ستیزی و آشنایی‌زدایی کرده است.

رضوانی و همکاران (۱۳۸۹)، در زمینه رابطه ترجمه و نوشتار با توجه به تفاوت‌های جنسیتی در کیفیت ترجمه متن بیانی، اطلاعی و سبک نگارش (بیانی و اطلاعی) مترجمان زن و مرد مطالعاتی انجام دادند. در نهایت به این نتیجه رسیدند که رابطه معنادار میان متغیر سبک نگارش و کیفیت ترجمه متن بیانی بود.

رهبر و همکاران (۱۳۹۱)، در زمینه جنسیت و قطع گفتار تحقیقاتی انجام دادند و به ارزشیابی شاخص تسلط مکالمه‌ای قطع گفتار در جامعه فارسی‌زبانان و بررسی عوامل سه‌گانه (اظهار نظر مستقیم، انحراف از موضوع و قیدها و فعل‌های تردیدآمیز) پرداختند و به این نتیجه رسیدند که ۶۵ درصد قطع گفتار متعلق به گروه زنان است.

اعلمی و همکاران (۱۳۹۱)، در مورد تفاوت گفتار بین زنان و مردان فارسی‌زبان از منظر نشانه‌های گفتمانی با تأکید بر نوع، توالی و نقش آنها در زبان گفتاری به بررسی پرداختند.

بحث و بررسی

۲. قلعه حیوانات^{۱۹}، نوشته جورج اورول

(۱۹۴۵)، ترجمه حمیدرضا بلوچ (سیاسی).

۳. عشق هرگز نمی‌میرد^{۲۰}، نوشته امیلی برونته^{۲۱} (۱۸۴۷)، ترجمه هادی ریاضی (عاشقانه).

۴. فرانی و زویی^{۲۲}، نوشته جروم دیوید

سالینجر^{۲۳} (۱۹۶۱)، ترجمه میلاد ذکریا (داستانی-فلسفی).

۵. دیروز و امروز^{۲۴}، نوشته سامرست موام^{۲۵}

(۱۹۷۷)، ترجمه عبدالحسین شریفیان (سفرنامه).

روند این پژوهش بر طبق مطالعه کتاب‌های

ذکرشده و کسب فراوانی ویژگی‌های زبان‌شناختی

با تهیه ۱۰ چک لیست تهیه شده و کسب نتایج

داده‌ها می‌باشد. چک‌لیست‌ها به گروه کارشناسان

و اساتید مجرب جهت بررسی داده شد. پس از

بررسی به وسیله ۱۰ استاد مسلط به ترجمه مورد

استفاده در پژوهش قرار گرفت.

در این پژوهش پس از ارزیابی الگوهای

فرکلاف و لیکاف متغیرهای زبان زنانه ابتدا ۲۳

متغیر مشخص شد. از بین ۲۳ متغیر که از الگوی

لیکاف گردآوری شد، ۱۹ متغیر مورد تأیید

خبرگان قرار گرفت. هر یک از متغیرها به طور

جداگانه در هر رمان بررسی می‌شود. در هر یک

از رمان‌ها این متغیرها مطالعه می‌شود و میزان

کاربرد هر متغیر، جست‌وجو می‌شود. برای

در روش تحقیق این پژوهش، از ۱۰ مورد کتاب مختلف که شامل ۵ رمان ترجمه‌شده به وسیله مترجمان زن ایرانی می‌باشد، استفاده شده است. این رمان‌ها عبارت‌اند از:

۱. رفته، اما نه از یاد^۱، نوشته فیلیپ

مارگولین^{۱۱} (۱۹۹۳)، ترجمه منیژه شیخ جوادی

(جنایی).

۲. ترس از تاریکی^{۱۲}، نوشته سیدنی

شلدون^{۱۳} (۲۰۰۲)، ترجمه میترا شکار (داستانی-

جنایی).

۳. بانو در آینه^{۱۴}، نوشته ویرجینیا ولف^{۱۵}

(۱۹۴۴)، ترجمه فرزانه قوجلو (۱۴ داستان

کوتاه).

۴. روزهای برمه^{۱۶}، نوشته جورج اورول^{۱۷}

(۱۹۳۴)، ترجمه زهره روشنفکر (عاشقانه).

۵. هیچ چیز جاودانه نیست^{۱۸} (۱۹۹۴)،

نوشته سیدنی شلدون، ترجمه فریده مهدوی

دامغانی (پلیسی- جنایی).

پنج رمان ترجمه‌شده توسط مترجمان مرد

ایرانی عبارت‌اند از:

۱. ۱۹۱۴، نوشته جورج اورول (۱۹۴۹)،

ترجمه حمیدرضا بلوچ (جنگی- سیاسی).

19. Animal Farm
20. Wuthering Heights
21. E. Bronte
22. Franny and Zooey
23. J. D. Salinger
24. Then and Now
25. W. Somerset

10. Gone, but not forgotten
11. Ph. Margolin
12. Are you afraid of the dark
13. S.Sheldon
14. A haunted house, and other short stories
15. V.Woolf
16. Burmese Days
17. G.Orwell
18. Nothing lasts forever

آگاهی از روند پژوهش یک نمونه از جدول ترجمه‌شده یک مترجم زن در جدول‌های ۱ و ویژگی‌های زبان‌شناختی در اثر ترجمه شده یک مترجم زن و یک نمونه جدول ارزیابی اثر

جدول ۱. هیچ چیز جاودانه نیست (سیدنی شلدون، ترجمه فریده مهدوی دامغانی)

ویژگی‌ها	مثال
۱. استفاده از واژه‌های جنسیت‌زده در فارسی	من یک بانوی جوان متشخص هستم. (ص ۱۲، پ ۲)
۲. استفاده از جمع مکسر	آنها همچون مشاهیر معروف برخورد می‌کنند. (ص ۶، پ ۱) اعضای هیأت منصفه در سکوت نشستند. (ص ۱۳، پ ۳) چه تفکراتی! (ص ۶۰، پ ۴)
۳. کاربرد ابراز ادب	بله عالیجناب. (ص ۱۲، پ ۳) از آشنایی با شما مفتخرم. (ص ۶۸، پ ۴)
۴. کاربرد صورت‌های خطابی	دلبندم؟! (ص ۲۱۴، پ ۳) مایک! گوش کن چه می‌گویم. (ص ۲۲۴، پ ۴)
۵. کاربرد میزان سکوت	سکوتی کوتاه حکمفرما شد. (ص ۱۳۷، پ ۲)
۶. کاربرد درنگ	دوست دارم اوضاع را درک کنی ... ببین ... فرض بگیریم ... (ص ۱۰، پ ۱) عالیجناب من ... (ص ۴۱، پ ۴)
۷. استفاده از اسامی مصغر و حسن تعبیرها	خانم کوچولو؟! (ص ۷۳، پ ۳) تو رختخواب بمان مامان کوچولو. (ص ۵۳۲، پ ۲)
۸. استفاده از صورت‌های عاطفی	خوشا به حالت! (ص ۶۱، پ ۲) آه خدای من! (ص ۷۵، پ ۲) تو واقعاً معرکه شده‌ای! (ص ۱۲۸، پ ۲)
۹. استفاده از کلمات عدم قطعیت و شک و تردید	اگر همراه من آمده بود چنین وضعی پیش می‌آمد؟ اگر؟ (ص ۱۳۴، پ ۳) کت با تردید به سؤالات پاسخ داد. (ص ۱۹۰، پ ۱)
۱۰. کاربرد توصیف رنگ‌ها	رنگ چشمانش طوسی ملایم و لبخندش گرم و پرحرارت بود. (ص ۵۷، پ ۵)
۱۱. استفاده از ادات دستوری	ضمناً شما بعداً متوجه شدید، همین طور است. (ص ۱۶، پ ۴)

۱۲. کاربرد سؤالات غیرمستقیم و سؤالات کوتاه	فقط یک همبرگر؟ همین؟ یک همبرگر؟ (ص ۲۹۲، پ ۱)
۱۳. استفاده از تغییر لحن	دکتر هاتن با صدای کوتاه و خلاصه پاسخ داد. (ص ۱۰۴، پ ۲) چانگ با شدت پاسخ داد: بله حتماً (ص ۲۱۳، پ ۲)
۱۴. استفاده از لطیفه‌گویی و نکات طنزآمیز	-
۱۵. استفاده از قطع گفتار	دینو حرف او را قطع کرد:- خفه شو. (ص ۱۵۱، پ ۳)
۱۶. کاربرد حس مشارکت	من و هانی با کمک همدیگر این کار را به تنهایی انجام خواهیم داد. (ص ۵۵۱، پ ۲)
۱۷. کاربرد احساسات شخصی و همدلی و حمایت	نگران نباش خودم به کارها رسیدگی می‌کنم. (ص ۷، پ ۱) نگران نباش یک روز ما نیز قادر خواهیم شد به تمام این شهرها برویم. (ص ۲۰۳، پ ۱)
۱۸. کاربرد صورت غیرکلامی	هانی سرش را تکان داد به علامت خیر. (ص ۳۸۲، پ ۱) شانه‌هایش را بالا انداخت. (ص ۲۴۳، پ ۲)
۱۹. کاربرد هرزه‌گویی و عبارات توهین‌آمیز	-

جدول ۲. ۱۹۱۴ (جورج اورول، ترجمه حمیدرضا بلوچ)

ویژگی‌ها	مثال
۱. استفاده از واژه‌های جنسیت زده در فارسی	-
۲. استفاده از جمع مکسر	پیرو عقاید مرسوم بود. (ص ۶۴، پ ۲) در اصل خانواده همچون بخشی از پلیس افکار شده بود. (ص ۷۵، پ ۲)
۳. کاربرد ابراز ادب	می‌توانم شما را به نوشیدنی مهمان کنم؟ مرد گفت: لطف می‌کنید. (ص ۹۵، پ ۳)
۴. کاربرد صورت‌های خطابی	رفقا! توجه کنید رفقا! نگاه کن کاترین! (ص ۳۹، پ ۲)
۵. کاربرد میزان سکوت	-

۶. کاربرد درنگ	در ضمن اگر به تابلوهای قدیمی علاقه دارید.... (ص ۵۰، پ ۲)
۷. استفاده از اسامی مصغر و حسن تعبیرها	مردک بیچاره کارش ساخته بود، می‌دانی دخترک آنجا چکار کرده بود؟ (ص ۳۷، پ ۴)
۸. استفاده از صورت‌های عاطفی	وینستون حیرت‌زده گفت: این چیه؟ آه از این جور چیزها نداشتم خیلی گرانند. (ص ۲۴، پ ۳)
۹. استفاده از کلمات عدم قطعیت و شک و تردید	-
۱۰. کاربرد توصیف رنگ‌ها	آسمان رنگ آبی تندی داشت، زن موحنایی کوچک اندامی از کنار عبور کرد. (ص ۱۲۵، پ ۲)
۱۱. استفاده از ادات دستوری	هم چنان در فکر زبان قدیم هستی. (ص ۳۷، پ ۲)
۱۲. کاربرد سؤالات غیرمستقیم و سؤالات کوتاه	-
۱۳. استفاده از تغییر لحن	-
۱۴. استفاده از لطیفه‌گویی و نکات طنزآمیز	گفت: وقتی تو جوون بودی همه ماروی درخت زندگی می‌کردیم، خنده جمع بلند شد. (ص ۹۵، پ ۶)
۱۵. استفاده از قطع گفتار	-
۱۶. کاربرد حس مشارکت	-
۱۷. کاربرد احساسات شخصی و همدلی و حمایت	من با تو هستم، دقیقاً می‌دانم چه احساسی داری نگران نباش طرف تو هستم. (ص ۱۴۹، پ ۳)
۱۸. کاربرد صورت غیر کلامی	هق‌هق‌کنان گفت: چه کار کنم؟ با حالتی پوزش‌خواهانه با سر تأیید می‌کرد. (ص ۲۱، پ ۲)
۱۹. کاربرد هرزه‌گویی و عبارات توهین‌آمیز	پررویی کنی گردنتو می‌شکنم، دوره کوتاهی را به تمنای جنسی می‌پرداختند. (ص ۹۴، پ ۲)

ذکر شود که در یادداشت‌برداری و جمع‌آوری داده‌ها، عبارات و لغات تکراری که در هر رمان به نوعی چندین بار، بنا به موضوع آن رمان و اسامی مشابهی به کار رفته‌اند، در جمع‌بندی محسوب نشدند و به همین دلیل از تکرار واژگان کاملاً چشم‌پوشی شده است تا نتیجه‌ای کاملاً دقیق به دست آید.

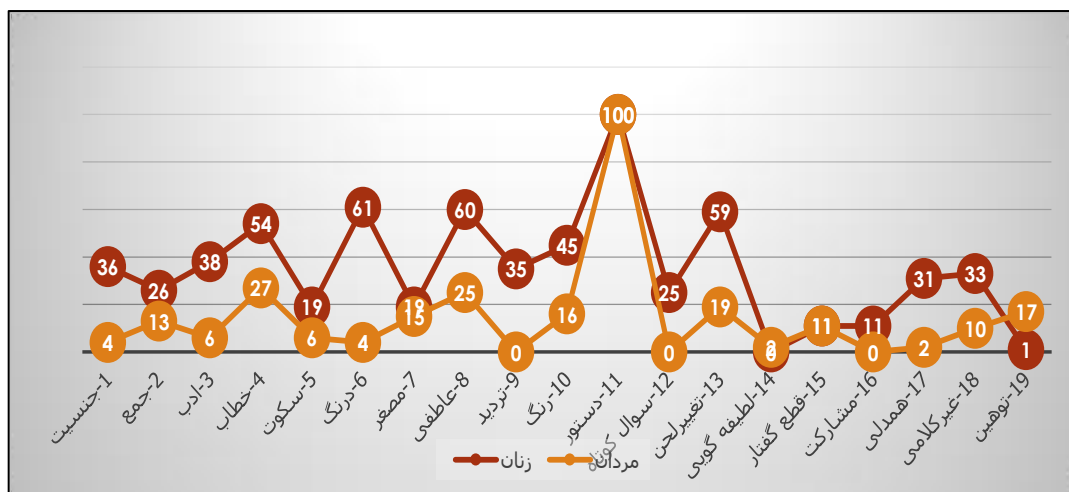
میزان داده‌های به دست‌آمده در هر ۱۰ رمان در جدول شماره ۳ ارائه شده است. تعداد کل کاربرد ویژگی‌های زبان‌شناختی در ترجمه زنان مترجم در ۵ رمان ترجمه‌شده و تعداد کل کاربرد ویژگی‌های زبان‌شناختی مردان مترجم در ۵ رمان دیگر از پرکاربرترین به کم‌کاربردترین متغیر برحسب مورد، در این جدول ثبت شد. البته باید

جدول ۳. تعداد داده‌ها از پرکاربردترین به کم کاربردترین متغیر در ترجمه مترجمان زن و مرد

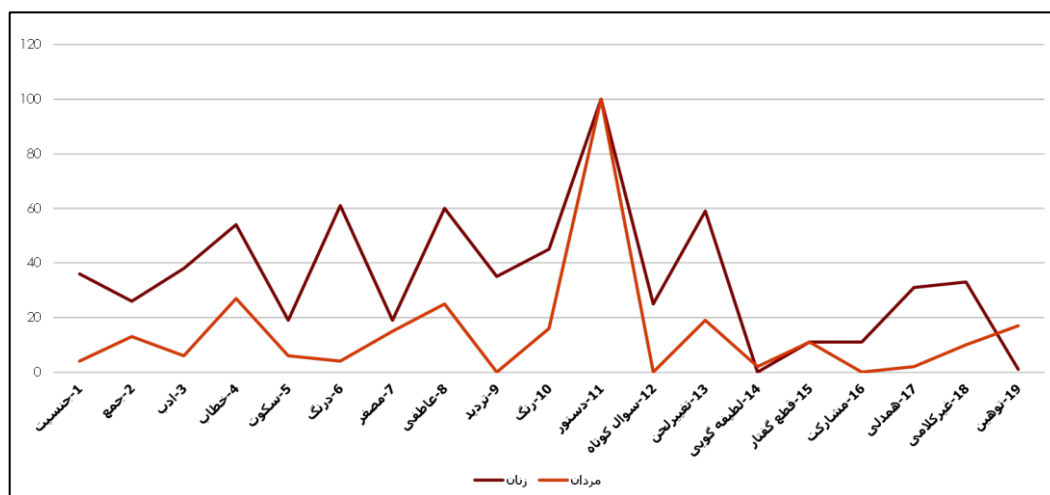
تعداد داده‌ها در هر متغیر از پرکاربردترین به کم کاربردترین (برحسب مورد)	ویژگی‌های زبان شناختی و جامعه‌شناختی مترجمان زن
غیرقابل شمارش	۱. میزان کاربرد ادات دستوری
۶۱	۲. میزان کاربرد درنگ
۶۰	۳. میزان کاربرد صورتهای عاطفی
۵۹	۴. میزان کاربرد تغییر لحن
۵۴	۵. میزان کاربرد صورتهای خطابی
۴۵	۶. میزان کاربرد توصیف رنگ‌ها
۳۸	۷. میزان کاربرد ابراز ادب
۳۶	۸. میزان کاربرد واژه‌های جنسیت‌زده
۳۵	۹. میزان کاربرد عدم قطعیت و تردید
۳۳	۱۰. میزان کاربرد صورتهای غیرکلامی
۳۱	۱۱. میزان کاربرد همدلی و حمایت
۲۶	۱۲. میزان کاربرد جمع مکسر
۲۵	۱۳. میزان کاربرد سؤال غیرمستقیم و کوتاه
۱۹	۱۴. میزان کاربرد سکوت
۱۹	۱۵. میزان کاربرد اسامی مصغر و حسن تعبیر
۱۱	۱۶. میزان کاربرد قطع گفتار
۱۱	۱۷. میزان کاربرد حس مشارکت
۱	۱۸. میزان کاربرد هرزه‌گویی و توهین
صفر	۱۹. میزان کاربرد لطیفه‌گویی

ویژگی‌های زبان‌شناختی و جامعه‌شناختی مترجمان مرد	تعداد داده‌ها در هر متغیر از پرکاربردترین به کم‌کاربردترین (برحسب مورد)
۱. میزان کاربرد ادات دستوری	غیرقابل شمارش
۲. میزان کاربرد صورت‌های خطابی	۲۷
۳. میزان کاربرد صورت‌های عاطفی	۲۵
۴. میزان کاربرد تغییر لحن	۱۹
۵. میزان کاربرد هرزه‌گویی و توهین	۱۷
۶. میزان کاربرد توصیف رنگ‌ها	۱۶
۷. میزان کاربرد اسامی مصغر	۱۵
۸. میزان کاربرد جمع مکسر	۱۳
۹. میزان کاربرد لطیفه‌گویی	۱۱
۱۰. میزان کاربرد قطع گفتار	۱۱
۱۱. میزان کاربرد صورت‌های غیرکلامی	۱۰
۱۲. میزان کاربرد سکوت	۶
۱۳. میزان کاربرد ابراز ادب	۶
۱۴. میزان کاربرد درنگ	۴
۱۵. میزان کاربرد واژه‌های جنسی‌زده	۴
۱۶. میزان کاربرد همدلی و حمایت	۲
۱۷. میزان کاربرد حس مشارکت	صفر
۱۸. میزان کاربرد سؤالات غیرمستقیم و کوتاه	صفر
۱۹. میزان کاربرد عدم قطعیت و تردید	صفر

در نمودارهای ۱ و ۲ نیز کاربردهای متغیرهای هر عبارتی در گروه مترجمان زن و گروه مترجمان مرد و تمایزات بین آنها کاملاً قابل مشاهده است.

نمودار ۱. مقایسه عددی ویژگی‌های زبان‌شناختی زنان و مردان در ۱۰ رمان

نمودار ۲. مقایسه ویژگی‌های زبان‌شناختی زنان و مردان مترجم در ۱۰ رمان

در نمودار ۱ تمایزات عددی ویژگی‌های زبان‌شناختی و جامعه‌شناختی زنان و مردان مترجم نمایش داده شده است. در نمودار ۲ مقایسه ویژگی‌های زبان‌شناختی کاملاً نشان دهنده تفاوت‌های زبان‌شناختی مترجمان زن و مرد در ۱۰ رمان ترجمه شده است.

در جدول‌های ۱ و ۲ ویژگی‌های زبان‌شناختی به طور نمونه با ارائه یک رمان ترجمه شده توسط مترجم زن و یک رمان ترجمه شده توسط مترجم مرد، با بیان مثال‌های ذکر شده از داخل متن رمان ارائه شد. در جدول ۳ نتایج مطالعه مجموع ۱۰ رمان و میزان کاربرد هر مشخصه زبان‌شناختی مطرح شد.

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش با توجه به بررسی‌های انجام‌شده، متغیرهایی که در الگوهای لیکاف و فرکلاف استنتاج شد، در ابتدا ۲۳ مورد بود که ۱۹ مورد توسط گروه خبرگان تأیید شد. پس از مطالعه رمان‌ها و مقایسه متغیرهای زبان‌شناختی در زبان زنانه و مردانه و ثبت تعداد کاربرد متغیرهای زبان‌شناختی که در جداول مربوط ثبت گردید، بسیاری از نتایجی که در مورد ویژگی‌های زبان-شناختی در ترجمه و زبان زنانه در الگوهای لیکاف و فرکلاف ارائه شده بود، با نتایجی که در این پژوهش به دست آمد، مشابه و یکسان بود. متغیرهای کاربرد درنگ، کاربرد احساسات، کاربرد تغییر لحن، کاربرد عبارات خطابی، کاربرد رنگ و توصیف فضا، کاربرد عبارات جنسیت‌زده، کاربرد صورت‌های غیرکلامی، کاربرد تردید، کاربرد احساسات و همدلی، کاربرد جمع مکسر، کاربرد سکوت، کاربرد اسامی مصغر، کاربرد مشارکت در الگوی لیکاف و پژوهش حاضر نتایج تقریباً یکسانی داشت. در الگوی لیکاف و این پژوهش متغیرهای ذکرشده در مورد ترجمه زنان در اولویت و پرکاربردتر بود. در مورد متغیر کاربرد ادب نسبت به گذشته درصد تمایز کمتر شده است، یعنی در جامعه امروزی با وجود کاربرد ادب در زبان زنانه، مردان نیز سعی می‌کنند در ترجمه و گفتار، ادب را بیشتر از گذشته رعایت کنند. متغیر قطع گفتار در گذشته بیشتر در مردان به دلیل حس برتری و سلطه‌جویی وجود داشت که در جامعه امروزی و عصر جدید به دلیل ارتقای سطح دانش زنان تحصیل‌کرده و

تساوی اشتغال دوسویه زنان و مردان و تغییرات طرز تفکر مردان روشنفکر در تساوی حقوق شغلی و تحصیلاتی زنان، قطع گفتار تقریباً مساوی در دو طرف صورت می‌گیرد. کاربرد متغیر هرزه‌گویی و عبارات توهین‌آمیز که در اصل الگو در مردان بیشتر از زنان است، امروزه به دلیل رشد فرهنگ، تحصیلات و عوامل سیاسی و فرهنگی سهم کمتری به خود ارائه داده است. تعداد کاربرد متغیر لطیفه‌گویی در رمان‌های جنگی و جنایی و پلیسی تقریباً صفر بوده‌اند. دلیل انتخاب رمان‌های مطالعه‌شده، معروف و مشهور بودن عناوین و نویسندگان آنها بود. در انتخاب رمان‌ها سبک‌های مختلفی انتخاب شد و رمان‌های درام، جنایی، جنگی، پلیسی و زندگینامه مورد بررسی قرار گرفتند تا از نگاهی فراتر و بدون واسطه به سبکی خاص، ویژگی‌های زبان-شناختی ترجمه زنان مشخص شود.

منابع

- اعلمی، منیژه؛ صباح، مریم (۱۳۹۱). «جنسیت و تفاوت گفتمان: بررسی نشانه‌های گفتمانی در مکالمات روزمره سخنوران زن و مرد فارسی-زبان». فصلنامه علمی پژوهشی زبان و ادب فارسی. دانشکده ادبیات و زبان‌های خارجی دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج. سال چهارم، شماره ۱۰.
- اورول، جورج (۱۳۸۹). ۱۹۱۴. ترجمه حمیدرضا بلوچ. تهران: انتشارات مجید.
- _____ (۱۳۸۲). قلعه حیوانات. ترجمه حمیدرضا بلوچ. تهران: نشر مجید.

- _____ (۱۳۸۹). *روزهای برمه*. ترجمه زهره روشنفر. تهران: نشر مجید.
- برونته، امیلی (۱۳۷۰). *عشق هرگز نمی‌میرد*. ترجمه هادی ریاضی. تهران: خان‌جان، علیرضا (۱۳۹۰). «پیشنهاد الگویی برای تحلیل انتقادی ترجمه». *فصلنامه مطالعات زبان و ترجمه*. شماره ۲.
- دی آنجلس، باربارا (۱۳۸۵). *رازهایی درباره مردان*. ترجمه هادی ابراهیمی. تهران: نسل نواندیش.
- رضوانی، رضا؛ احمدیان، محبوبه (۱۳۸۹). «نقش تفاوت‌های جنسیتی در کیفیت ترجمه، بررسی سبک نگارش مترجمان زن و مرد». *مجله مطالعات زبان و ترجمه*. شماره ۲.
- رهر، بهزاد و همکاران (۱۳۹۱). «رابطه جنسیت و قطع گفتار: بررسی جامعه‌شناختی». *فصلنامه پژوهش‌های زبان و ادبیات تطبیقی*. دوره ۳، شماره ۴ (پیاپی ۱۲)، صص ۱۳۵، ۱۴۷.
- سالیانجر، جروم دیوید (۱۳۸۷). *فرانی و زویی*. ترجمه میلاد ذکریا. تهران: نشر مرکز.
- شریفی‌نیا، مسعود؛ زند، فاطمه (۱۳۹۲). «تأثیر زبان زنانه و نگرش‌های فرهنگی - جنسیتی ترجمه». *فصلنامه مطالعات زبان و ترجمه*. دانشکده ادبیات و علوم انسانی. شماره ۳.
- شلدون، سیدنی (۱۳۷۳). *هیچ چیز جاودانه نیست*. ترجمه فریده مهدوی دامغانی. تهران: نشر درسا.
- _____ (۱۳۸۹). *ترس از تاریکی*. ترجمه میترا میرشکار. تهران: نشر کوشش.
- گری، جان (۲۰۰۱). *مردان مریخی، زنان ونوسی*. ترجمه مهدی قراچه داغی. تهران: انتشارات ذهن.
- مارگالین، فیلیپ (۱۳۸۶). *بانو در آینه*. ترجمه فرزانه قوجلو. تهران: انتشارات نگاه.
- محسنی، محمدجواد (۱۳۹۱). «جستاری در نظریه و روش تحلیل گفتمان فرکلاف». *معرفت و فرهنگ / اجتماعی*. سال سوم، شماره سوم، صص ۸۳-۶۳.
- موام، سامرست (۱۳۸۲). *دیروز و امروز*. ترجمه عبدالحسین شریفیان. تهران: انتشارات چشمه.
- نیکویخت، ناصر و دیگران (۱۳۹۱). «روند تکوین سبک زنانه در آثار زویا پیرزاد تحلیلی بر پایه سبک‌شناسی فمینیستی». *فصلنامه نقد ادبی*. سال ۵، شماره ۱۸، صص ۱۱۹-۱۵۲.
- Amanda, C. (2010). *Venus Vs. Mars: Gender differences in writing*. Retrieved October 28, 2010. from <http://www.linkghub.elsevier.com>
- Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. London & New York: Longman.
- Lahiri, J. C. (1994). *Language engineering and translation: Consequences of Automation: Volume 1*. Amsterdam: John Benjamin.
- Lakoff, R. (1990). *Extract from language and woman's place*. In D.Cameron (Ed.). *The Feminist critique of language: A reader* (pp.221-234). London & New York: Routledge.

Study the Characteristics of Female Language in Contrast Male Language

Z. Taghadomi Noghani* / E. Ezzati**

Receipt:

2015/Dec/09

Acceptance:

2017/April/24

Abstract

There are different opinions and works about language specifications and female work's style. It must be noted that culture has an important role in the style and trend of translation due to the ethical points of Iranian Women. This research has been emphasized to study the specifications of male and female in the translation of novels. Therefore, 10 novels translated from English language to Persian language were chosen as the sample of this study. The results of research were formed based on Laykoff and Fairclough's models and the possibility effects of women's style and idea was considered in the translation of novels. First, linguistic variables were confirmed by experts. Then all linguistic variables were studied in each novel. At the end, the number of female linguistic variables in contrast to the male ones were extracted in the novels' translation. The research's results were presented in the form of tables and finally, it was determined that using the linguistic variables such as pause, emotion, change of tone, addressed phrases, color and description of space, gender phrases, nonverbal phrases, doubt, feelings and empathy, plural forms, silence, diminutive nouns and partnership are so high in women's translation like Lakoff's model. However, ratio of difference in using politeness variable is not similar to Lakoff's model and in this thesis, the variable of speech break is equal between male and females' translations which is in contrast to Fairclough's model. Using variables such as telling jokes are more in male's translation but the level of its usage compared to past is so low.

Keywords: Gender, Female Language, Male Language, Translation.

* M.A. in Linguistics, Payam-e-Noor University (Corresponding Author).

Email: zahra.taghadomi.zt@gmail.com

** Assistant Professor, Linguistics, Payam-e-Noor University. Email: e_ezzati@pnu.ac.ir